

UOT: 332.1: 330.34: 330.341.1

JEL: C38; O18; R11

MUSAYEVA S.F.

Sumqayıt Dövlət Universitetinin dissertantı.

E-mail: sevda.musayeva83@gmail.com

MÜASİR ŞƏRAİTDƏ KLASTER İNSTITUTUNUN İQTİSADI İNKİŞAF PROSESLƏRİNƏ TƏSİRİNİN TƏHLİLİ VƏ QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

Xülasə

Tədqiqatın məqsədi – müasir şəraitdə klaster institutunun iqtisadi inkişaf proseslərinə təsirinin təhlili və qiymətləndirilməsindən ibarətdir.

Tədqiqatın metodologiyası – sistemli və müqayisəli təhlil, müasir şəraitdə klaster institutunun iqtisadi inkişaf proseslərinə təsirinin təhlili və qiymətləndirilməsi üzrə problemlərdən yanaşmaqla metodoloji üsullar müəyyənləşdirilmişdir.

Tədqiqatın nəticələri – müasir şəraitdə klaster institutunun iqtisadi inkişaf proseslərinə təsirinin təhlili və qiymətləndirilməsi üzrə tövsiyələr hazırlamaq və təkliflər irəli sürməkdir.

Acar sözlər: *klasterlər, innovasiya, liberal strategiya, dirijist strategiya.*

GİRİŞ

İqtisadi inkişaf prioritetlərinin reallaşdırılması və bazar iqtisadiyyatı şəraitində ölkənin iqtisadi inkişaf modelinin təkmilləşdirilməsi yeni mexanizmləri və institusional dəyişiklikləri tələb edir. Bu sırada strateji məsələlərdən biri - tətbiq olunan iqtisadi mexanizmlərdən maksimum səmərəliliyinin seçilməsi və onların verə biləcəyi töhvələrin, üstün cəhətlərinin obyektiv olaraq qiymətləndirilməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Dünya təcrübəsində praktiki səmərəlilik baxımından özünü doğrultmuş belə iqtisadi mexanizmlərdən biri də klasterlərdir. Klasterlər komplekslik prinsipləri üzrə müxtəlif iqtisadi mexanizmlərin məcmusundan formalaşan və kifayət qədər oxşarlıq təşkil edən, öz aralarında sıx integrativ əlaqələrə malik olan fəaliyyət istiqamətlərinin formalaşdırılması və təşkili hesabına yaradılır. Klasterlərin yaradılmasında və klaster institutunun inkişaf etdirilməsində strateji məqsəd - iqtisadi inkişaf proseslərinin səmərəliliyini yüksəltmək, yeni rəqabətqabiliyyətli müəssisələr yaratmaq və məhsullar istehsal etməkdən ibarətdir. Klasterlərin yaradılmasında başlıca prinsiplər və şərtlər kimi zəruri infrastrukturun olması, yaradılacaq müəssisələrin fəaliyyəti üçün infrastrukturun formalaşdırılması, xammal resurslarının təminatı problemlərinə konseptual yanaşmaların təmin olunması, işçi qüvvəsinin və əmək ehtiyatlarının bolluğu və yeni innovativ məhsulların yaradılmasına marağın olmasıdır [1, s.243,]. Digər tərəfdən, klasterlər özündə dövlət,

özəl, biznes sahibkarlıq subyektlərini, maliyyə-kredit təşkilatlarını, həmçinin ali təhsil, tədqiqat, peşə müəssisələrini, investisiya fondlarını birləşdirir. Klasterlərin təşkili və inkişaf etdirilməsi hesabına iqtisadi inkişaf proseslərinin intensivləşdirilməsi və çoxlu sayda rəqabətqabiliyyətli məhsulların istehsal edilməsi mümkün olur.

Qeyd edək ki, klaster institutunun öyrənilməsi istiqamətlərində iqtisadçı-alimlər klaster nəzəriyyələrinin əsas müddəaları ilə bağlı bir sıra fikirlər və mülahizələr irəli sürmüşlər. Bu proseslərin formalaşması XX əsrin 50-60-cı illərindən başlasa da, əsas etibarilə son 20-30 ildə daha çox intensivləşmişdir. Formalaşması və ardıcılığı baxımından iqtisadi ədəbiyyatlarda və dünyada baş verən iqtisadi inkişaf proseslərində daha çox diqqət çəkən klaster nəzəriyyəsi müddəalarını bu formada ümumiləşdirmək mümkündür: 1) “Marşall triada”-sı konsepsiyası; 2) Sənaye inkişafının Postford mərhələsi; 3) Porterin “Rəqabət romb”u modeli; 4) Müasir dövrdə istehsalın lokallaşdırılması; 5) Klasterlərin tipologiyası; 6) “Klaster” anlayışının müəyyənləşdirilməsi; 7) Klasterlərin xüsusiyyətləri və 8) Klaster inkişafının riskləri. Klasterlərin müxtəlif modellərinin və formalarının istifadəsi proseslərində əsas diqqət çəkən məsələləri onların səmərəliliyi və iqtisadi inkişaf proseslərinə təsir dairəsinin həcmi ilə bağlıdır. Başqa sözlə, klasterlər yaradılarkən, onların iqtisadi inkişaf proseslərinə edəcəkləri müsbət təsirin hesablanması, ölçülməsi və uzunmüddətli dövr üçün obyektiv olaraq qiymətləndirilməsi

vacib şərtlərdəndir. Klasterlərin iqtisadi-təşkilati mexanizmlərinin formalaşdırılması zamanı, müxtəlif klaster iştirakçılarının maraqlarının nəzərə alınması təmin edilməlidir. Belə ki, klaster mexanizmlərinin əsasında formalaşan fəaliyyət məkanında şaquli integrasiya münasibətləri daha çox yer alır və sahələrarası maraqların ümumiləşdirilməsi potensialı yüksəkdir [2].

Klaster institutunun iqtisadi inkişaf proseslərində əhəmiyyəti və onların təhlili

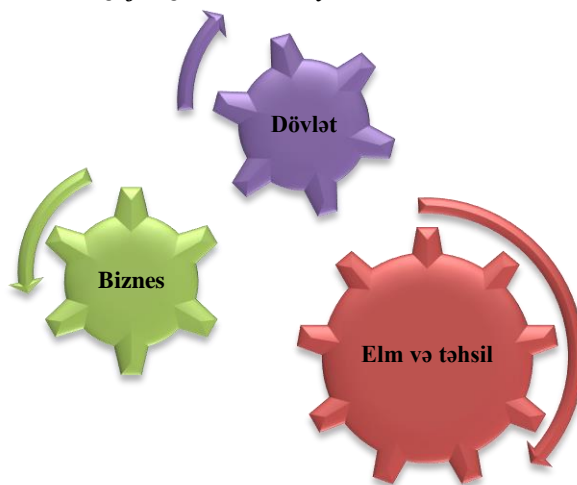
Klaster praktiki fəaliyyət proseslərində innovativ bir sistem kimi fəaliyyət göstərir, yəni bir tərəfdən elmi-texniki yenilikləri istehsalat tətbiq etmək istəyən elm və təhsil müəssisələrinin maraqları yerinə yetirilsə, digər tərəfdən istehsal proseslərində yeni məhsulun yaranması və istehsalı mümkün olur, biliklər, ideyalar, təşəbbüslər rəqabətqabiliyyətli mal və məhsullara çevrilir. Klasterlərdə intellektual mülkiyyətin qorunması sisteminin güclü olması və dövlətlər tərəfindən bu kimi iqtisadi fəaliyyət məkanlarına vergi güzəştlərinin tətbiq olunması müsbət nəticələrə səbəb olur. Klasterlərin səmərəli olması və iqtisadi inkişaf proseslərinə əlavə stimulların verməsi üçün onların təşkilati metodologiyasının və strateji yanaşmaların optimal seçilməsi və müəyyənləşdirilməsi kifayət qədər aktualıq tələb edir [3]. Xüsusilə, sahələrarası innovasiya klasterlərinin formalaşdırılması metodikasını

müəyyənləşdirərkən, bu tip klasterlərin iştirakçıları sırasının optimal olaraq müəyyənləşdirilməsi vacibdir. Məsələn, potensial klaster iştirakçıları kimi istehsal müəssisələri, universitetlər, xidmət müəssisələri, elmi-tədqiqat institutları, mühəndislik mərkəzləri, innovasiyaları yaradan mərkəzlər, texnoloji və bazar institutları, istehlakçılar, yerli, regional və mərkəzi dövlət strukturları, maliyyə-kredit təşkilatları və investisiya fondları çıxış edə bilirlər [4]. Digər tərəfdən, klasterlər rəqabətqabiliyyətli məhsul istehsalı baxımından və ixrac potensialını artırmaq nöqteyi-nəzərindən xeyli əhəmiyyət kəsb edir. Klasterin üstün cəhətləri bununla bitmir və istehsal edilən məhsullarla yanaşı, yerləşdiyi regionun rəqabətqabiliyyətinin artırılmasına ciddi töhvələr verir [5]. Bütün bu məsələlər, dövlət tərəfindən məqsədli və davamlı şəkildə tənzimlənməli, klaster institutunun iqtisadi sisteminin tərkibində möhkəmlənməsi tədbirləri görülməlidir [6].

Qeyd edək ki, ölkə və regional aspektlərdə klasterlərin inkişafı üzrə müasir tendensiyaları və mexanizmləri araşdırmaq vacibdir. Bunlardan “üçlü spiral” klasterlərin inkişafı innovasiya mexanizmi əsas yerlərdən birini tutur və bu modelin mahiyyəti 3 komponentdən, onların bir-biri ilə münasibətlərindən ibarətdir [7]. Həmin komponentlər Şəkil 1-də əyani surətdə verilmişdir.

Şəkil №1.

“Üçlü spiral” klasterlərin inkişafı üçün innovasiya modelinin institusional əlaqələrinin sxemi

Şəkil 1-dən göründüyü kimi, “üçlü spiral” mexanizmi elmi biliklərə əsaslanan cəmiyyətdə

universitetlərin və digər ali təhsil müəssisələrinin, yəni iqtisadiyyatın elm və təhsil sahəsinin, sənaye, biznes, və hökumət, yəni dövlət ilə

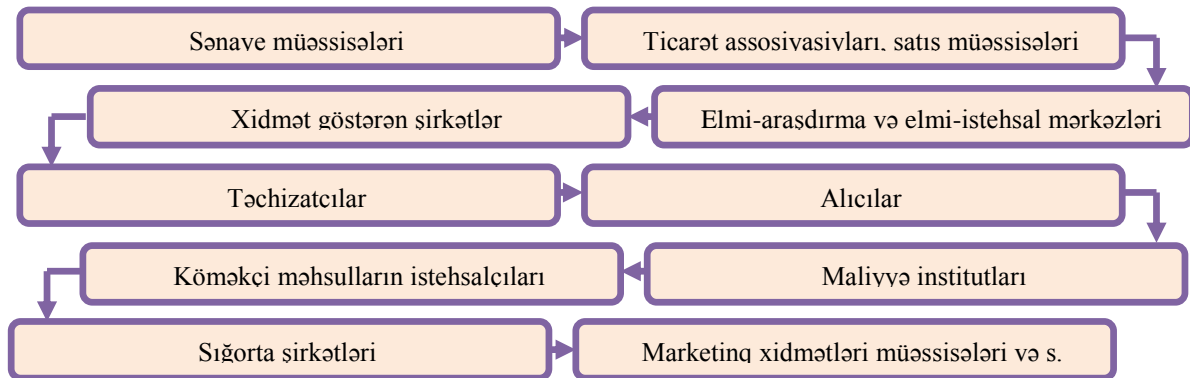
əlaqələrinin gücləndirilməsi deməkdir. Bu üç institut bir-biri ilə sıx əlaqədə olan mühitdə innovasiya məhsulu obyektiv reallıqlar əsasında formalaşır. Bunlarla bərabər, klaster institutunun dövlət tənzimlənməsi dərəcəsindən və onun klasterlərin formalaşması və inkişafı rolundan asılı olaraq 2 növ strategiyalar olmasını tələb edir:

1. *Liberal strategiya* – bunun çərçivəsində dövlətin klasterlərin formalaşmasına müdaxiləsi klaster təşəbbüslərinin dəstəklənməsindən və klaster inkişafı üçün regional mərkəzlərin yaradılmasından ibarətdir.

2. *Dirijist strategiya* – burada klasterlərin yaradılması və inkişafı üzrə dövlət və regional proqramlar formalaşır, innovativ aktiv subyektlər üçün vergi və qeyri-vergi güzəştlər müəyyənləşdirilir, hökumətin dövlət sifarişləri vasitəsilə klasterlər dəstəklənir və s.

Eyni zamanda, müasir dövrdə klasterlərin formalaşması və inkişaf etdirilməsi ilə bağlı onların strukturunun təşkili problemlərinə kompleks yanaşma vacibdir. Şəkil 2-də müasir dövrdə klaster institutunun strukturunun tərkibinə daxil olan əsas komponentlərdən təxmini sxemi verilmişdir.

Şəkil №2.

Müasir dövrdə klaster institutunun strukturunun təxmini sxemi

Mənbə: tədqiqat materialları əsasında müəllif tərəfindən hazırlanmışdır.

Şəkil 2-dən çıxış etsək müasir dövrdə klaster institutunun strukturunun tərkibinə daxil olan əsas komponentlər sırasında, əvvəldə qeyd etdiyimiz kimi sənaye müəssisələri, elmi tədqiqat və təhsil kompleksləri, maliyyə institutları, xidmət təşkilatları daha çox yer almışlar.

Qeyd edək ki, dünya iqtisadi prosesləri daim yeni mexanizmlərin tətbiqini şərtləndirir. Belə ki, qlobal təsir dairəsi artdıqca, iqtisadi transformasiyalar daha da dərinləşməkdədir və bütün bunlar milli iqtisadiyyatın strukturunun diversifikasiyalasdırılmasını, daha səmərəli mexanizmlərin tətbiqini şərtləndirir. Xüsusilə, yüksək texnologiyalar əsasında iqtisadiyyat sahələrinin inkişaf etdirilməsi prioritetlərinin reallaşdırılmasında çoxfunksiyalı iqtisadi mexanizmlərin əhəmiyyəti böyükdür. Dünyanın iqtisadi və texnologiyalar cəhətdən inkişaf etmiş ölkələrində bu kimi məqsədlər üçün klasterlərdən geniş istifadə edilir [8]. Klasterlər özündə eyni istiqamətli fəaliyyət növlərini cəmləşdirməklə bərabər, bu sahədə

dövlət və özəl strukturları, investisiya və innovasiya birliklərini, istehsal və xidmət müəssisələrini, həmçinin elmi-tədqiqat, ali təhsil və peşə təhsili müəssisələrini birləşdirir [9]. Klasterlərdə müəyyən fəaliyyət istiqamətində geniş şəkildə tədqiqatların aparılması, alınan nəticələrin işlənməsi və fəal şəkildə istehsalata tətbiq edilməsi, müəssisələrin yaradılması, satış və nəqliyyat, logistika infrastrukturunun yaradılmasına ümumi yanaşmalar diqqət çəkir [10]. Klasterdə yer almış investisiya və digər maliyyə fondları investisiya layihələrinin qarşılıqlı şəkildə baxılması, əsaslandırılması və risklərin əsasən daha səmərəli idarə edilməsi mexanizmlərinin formalaşdırılmasına nail olmaq mümkündür [11]. Klasterlər komplekslik prinsipi əsasında iqtisadi mexanizmlər kimi kifayət qədər bir-birinə oxşar fəaliyyət göstərən, eyni zamanda bir-birilə əlaqəli təsərrüfat – kooperasiya prosesləri olan fəaliyyət istiqamətlərinin formalaşdırılması və təşkili məqsədilə yaradılır. Bu tip klasterlərin

əsas məqsədi zəruri infrastrukturun formalaşdırılmasından və inkişaf etdirilməsindən ibarətdir [12].

Qlobal iqtisadi transformasiyalar şəraitində klasterlərin iqtisadi inkişaf proseslərinə təsirinin qiymətləndirilməsi

Qeyd edək ki, klasterlər özündə dövlət, özəl və biznes sahibkarlıq subyektlərini, maliyyə qurumları və kredit təşkilatları, ali təhsil və peşə məktəbləri, investisiya fondlarını və s. qurumları birləşdirməklə formalaşır. Klasterlərinin əsas xüsusiyyətləri - klaster iştirakçılarının ümumi oxşar maraqlarının olması və istehsal olunan məhsulların çeşidinin bir-birindən çox da fərqlənməməsi ilə bağlıdır [13]. Bir çox ölkələrdə iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrində sənaye klasterlərinin yaradılması hesabına müxtəlif sənaye sahələrinin inkişafının sürətləndirilməsinə, o cümlədən, aqrar-sənaye kompleksinin dayanıqlı inkişafının təmin edilməsinə nail olunmuşdur [14].

Təşkil olunduğu ərazidə və yaxın regionlarda mövcud olan təbii resurslardan, həmçinin iqtisadi resurslardan maksimum səmərəli istifadənin təmin edilməsi, işçi qüvvəsindən və əmək ehtiyatlarından istifadəyə münbit şəraitin yaradılması və geniş çeşiddə sənaye məhsullarının istehsal edilməsi - klasterlərin qarşısında duran strateji vəzifələrdəndir. Xüsusilə, regionlarda yaradılan klasterlər daha çox multiplikativ səmərə verirlər [15]. Digər tərəfdən, innovativ inkişafın genişləndirilməsində, innovasiyaların yayılması, işlənməsi və tətbiqində klasterlərin çoxfunksiyalı xüsusiyyətləri yüksək səmərə vermək potensialına malikdir. Buna görə də, iqtisadiyyatın innovasiyalaşdırılması proseslərində klaster mexanizmləri kifayət qədər cəlbedici hesab olunur [16]. Bundan başqa, klasterlər vasitəsilə milli iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrinin modernləşdirilməsi, yeni texnologiyaların tətbiqinin təşkili prioritetlərində də fəal istifadə üzrə dünya təcrübəsi diqqət cəkir [17]. Baxmayaraq ki, klaster institutu ölkəmiz üçün yeni fəaliyyət mexanizmidir və artıq bu mexanizmin iqtisadi sistemdə yer alması üçün elmi-praktiki fikirlərin formalaşdırılması və yanaşmaların müəyyənləşdirilməsi prosesləri gedir. Lakin, ölkəmizdə bu sahənin təşkili və inkişaf etdirilməsi üçün təcrübə yoxdur, bu baxımdan klaster institutunun dünya təc-

rübəsinə uyğun şəkildə öyrənilməsi, ümumiləşdirilməsi, əldə edilən nəticələrin tətbiqi istiqamətində təsirli tədbirlərin görülməsi zərurəti vardır. Belə ki, klasterlərin səmərəli fəaliyyəti vasitəsilə milli iqtisadiyyatımızın əsas mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi və onların rəqabətqabiliyyətliliyinin artırılması mümkün ola bilər.

Şəkil 3-də klaster institutunun yaradılmasına və inkişafına strateji yanaşmalar, onun funksiyalarının təxmini sxemini vermişik.

Şəkil 3-dən baxdıqda, görmək mümkündür ki, klaster institutunun yaradılması və strateji yanaşmaların yüksək səviyyədə baxılması vacibdir. Burada klaster institutunun strateji vəzifəsinin optimal olaraq müəyyənləşdirilməsi və onun strateji funksiyalarının optimallaşdırılması mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Praktiki fəaliyyət prosesləri üzrə təcrübədən yanaşdıqda daha səmərəli komponentlər sırasında klaster institutunun fəaliyyət prinsiplərinin ciddi olaraq əsaslandırılması və mexanizmlərin müəyyənləşdirilməsi, klasterlərin iqtisadi inkişaf proseslərinə təsirinin maksimum obyektiv ölçülməsi və uzunmüddətli dövr üçün proqnozlaşdırılması, onların multiplikativ xüsusiyyətlərinin dəyərləndirilməsi və modelləşdirilməsi, yüksək texnologiyaların tətbiqinin sürətləndirilməsində klasterləri rolunun açıqlanması və ümumilikdə klaster institutunun iqtisadi sistemdə əhəmiyyətinin qiymətləndirilməsi strateji xarakter daşıyır.

Şəkil 4-də isə, qlobal şəraitdə klasterlərin iqtisadi inkişaf proseslərinin sürətləndirilməsində əhəmiyyətini şərtləndirən amillərin təxmini sxemini hazırlamışıq.

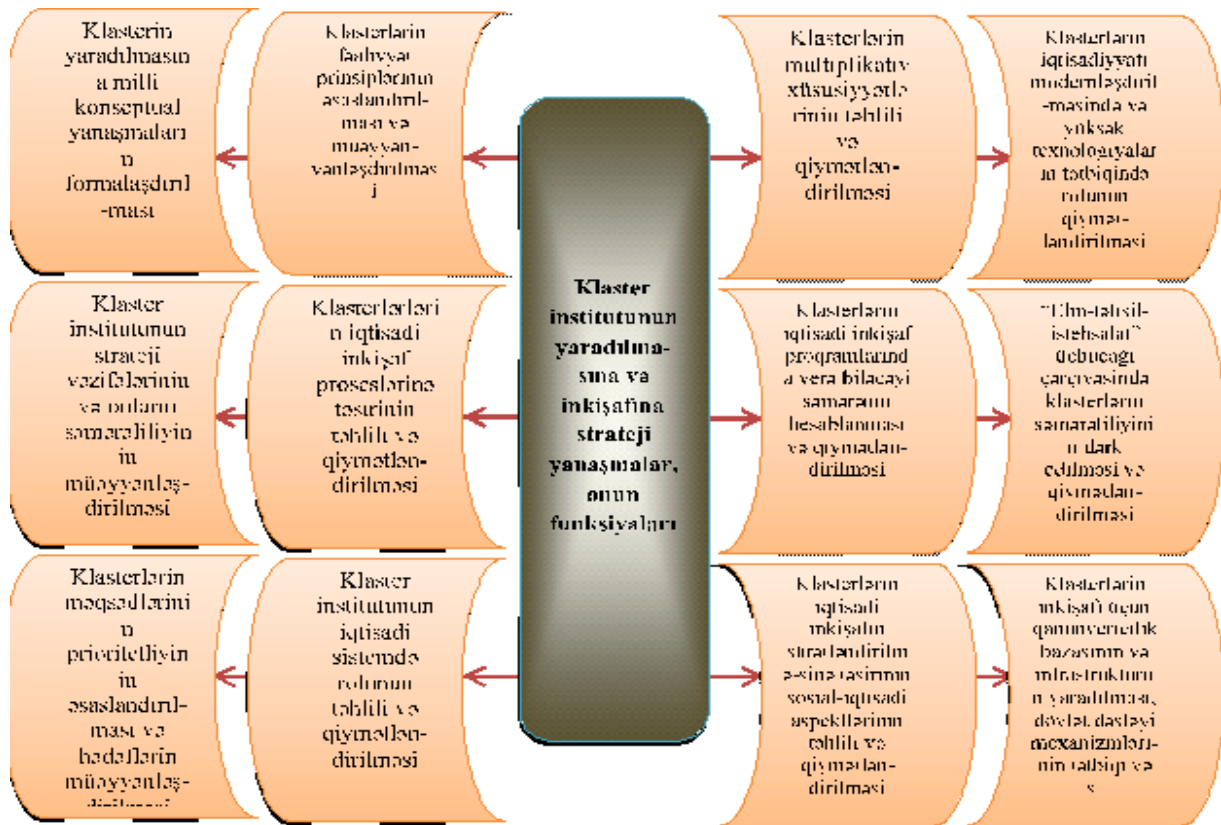
Şəkil 4-ün təhlilindən baxdıqda, qlobal şəraitdə klasterlərin iqtisadi inkişaf proseslərinin sürətləndirilməsində əhəmiyyətini şərtləndirən amillər sırasında, əsas etibarilə qlobal təzyiqlərə və səmtlərə uyğun şəkildə iqtisadi inkişaf proseslərinə əlavə intensivlik verə biləcək mexanizmlərin hazırlanması və tətbiq olunması, bütün klaster iştirakçılarının maraqlarını özündə əks etdirən fəaliyyət strategiyasının formalaşdırılması, investisiya-innovasiya layihələrinin hazırlanması, iqtisadi inkişaf prosesləri subyektlərinin gəlirlilik və rentabellik prinsipləri əsasında fəaliyyət göstərməsi üçün onlar arasında integrativ əlaqələrdən maksimum səmərəli istifadə

edilməsi, resurs potensiallarından, xammal ehtiyatlarından, mal və materiallardan istifadə proseslərinin ciddi uçotunun aparılması, işlək idarəetmə və nəzarət mexanizminin yaradılması, dəyər zənciri üzrə rəqabətqabiliyyətli, innovativ

məhsulların istehsal olunması, klasterlərin yerləşdikləri ərazilərin iqtisadi fəallığının yüksəldilməsi daha çox nəzərə çarpırlar.

Şəkil №3.

Klaster institutunun yaradılmasına və inkişafına strateji yanaşmalar, onun funksiyalarının təxmini sxemi

Mənbə: tədqiqat materialları əsasında müəllif tərəfindən hazırlanmışdır.

NƏTİCƏ

Müasir dövrdə klaster institutunun iqtisadi inkişaf proseslərində səmərəliliyinin artırılması və bununla bağlı mövcud mexanizmlərin maksimum təkmilləşdirilməsi məqsədilə bir sıra məsələlərə ciddi önəm verilməsi vacibdir:

✓ İlk növbədə, ölkə iqtisadiyyatının inkişafının strateji hədəflərinin reallaşdırılması, milli iqtisadiyyatın strukturunun təkmilləşdirilməsi məqsədilə çoxfunksiyalı iqtisadi mexanizmlərin, o cümlədən klaster institutunun fəal şəkildə inkişaf etdirilməsi və klasterlər şəbəkəsinin yaradılması təmin olunmalıdır;

✓ Klaster institutunun inkişaf proseslərini daha çevik və intensiv surətdə modelləşdirməklə, ölkəmizdə regionların təbii ehtiyatlarından, həm-

çinin əmək resurslarından, iqtisadi inkişaf potensialından daha səmərəli istifadə edilməsini təmin etmək mümkündür;

✓ Ölkədə klasterlərin təşkili və fəaliyyətinin sürətləndirilməsi tədbirləri hazırlanmalı, bu istiqamətdə əsaslandırılmış fəaliyyət strategiyası reallaşdırılmalıdır;

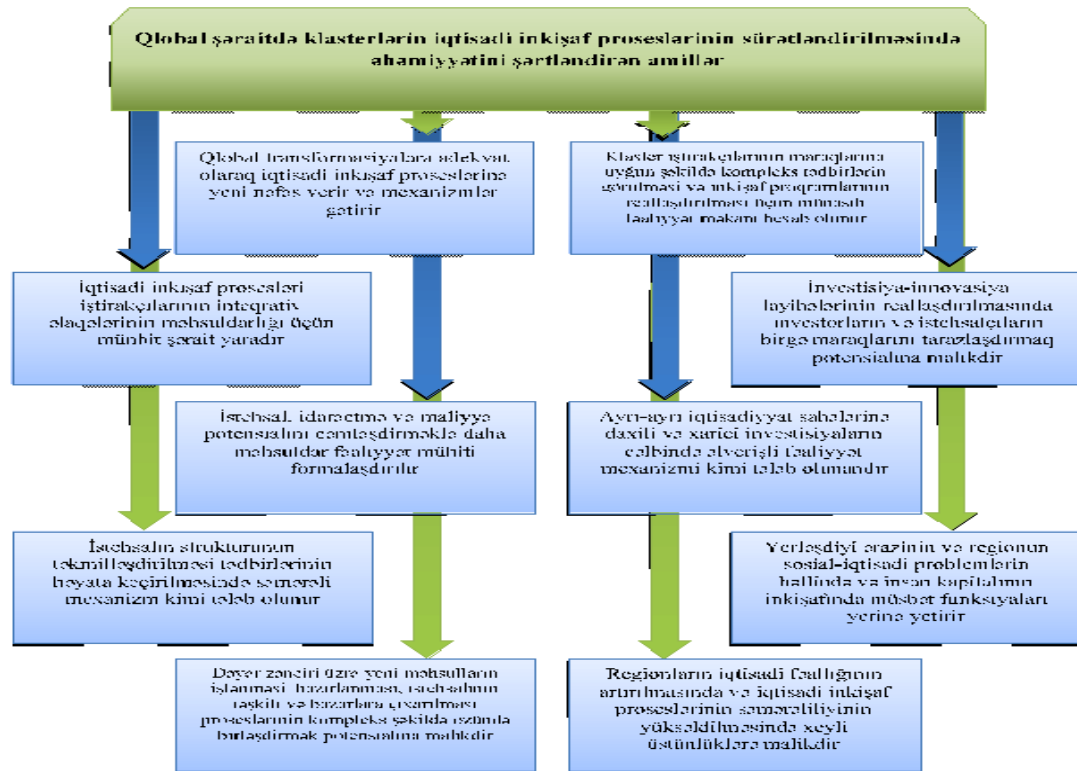
✓ Ölkənin iqtisadi sistemində və iqtisadi inkişaf proseslərində klasterlərdən istifadənin səmərəliliyini təmin etmək üçün fəal şəkildə dünya təcrübəsinə müraciət olunmalı, bu sahədə beynəlxalq əməkdaşlıq genişləndirilməli və ölkəmizin milli iqtisadi inkişaf xüsusiyyətlərinə uyğun klaster modellərinin tətbiqi prosesləri sürətləndirilməlidir və s.

✓

Şəkil №4

**Qlobal şəraitdə klasterlərin iqtisadi inkişaf proseslərinin sürətləndirilməsində əhəmiyyətini
şərtləndirən amillərin təxmini sxemi**

Mənbə: tədqiqat materialları əsasında müəllif tərəfindən hazırlanmışdır.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. Əliyev Ş.T. Azərbaycan iqtisadiyyatı. Sumqayıt, SDU-nun redaksiya və nəşr işləri şöbəsi, 2018, 376 s.
2. Древинг С.Р. Кластер как организационно-экономическая форма межотраслевой народно-хозяйственной системы. Дисс. д-ра экон.наук. Санкт-Петербург, 2010, 409 с.
3. Денисова И.Н. Методология формирования кластеров как рыночных инструментов пространственного развития предпринимательства (на примере потребительской кооперации). Дисс. д-ра экон. наук. Москва, 2012, 332 с.
4. Калинина Е.О. Методы формирования отраслевых инновационных кластеров. Дисс. кандидат экономических наук. Санкт-Петербург, 2010, 203 с.
5. Рахими Ш. Кластеры как фактор повышения конкурентоспособности региона. Дисс. канд. экон. наук, Худжанд, 2013, 159 с.
6. Черников Е.А. Государственное регулирование кластера как экономической

системы. Дисс. канд. экон. наук. Саратов, 2010, 189 с.

7. Квасов И.А. Механизм "тройной спирали" и его роль во взаимосвязи уровней управления // АНИ: педагогика и психология. 2015. №3 (12). <https://cyberleninka.ru/article/n/mexanizm-troynoy-spirali-i-ego-rol-vo-vzaimosvyazi-urovney-upravleniya>.
8. Ketels C. The Development of the Cluster Concept present experiences and further developments // Harvard Business Scholl. <http://www.isc.hbs.edu/pdf/rontiersofClusterResearch2003.11.23.pdf>.
9. Phillips P.W. Building Research Clusters: Exploring Public Policy Options for Supporting Regional Innovation. <http://www.iphandbook.orghandbook>.
10. Solvell O. Clusters. Balancing Evolutionary and Constructive Forces. <http://www.clusterresearch.org/redbook.htm>.
11. Боуш Г.Д. Формирование и развитие промышленных кластеров: теория и методология.

Дисс. д-ра экон. наук. Санкт-Петербург, 2012, 434 с.

12. Тарасов Н.А. Стратегические приоритеты воспроизводственной кластеризации регионального экономического пространства. Дисс. д-ра экон. наук, 2012 г., Санкт-Петербург, 354 с.

13. Əliyev Ş.T. Milli iqtisadiyyatın inkişafının sürətləndirilməsində sənaye klasterlərinin tətbiqini şərtləndirən amillər // Audit, № 4, 2015, s.73-79.

14. Qurbanzadə A.A. XXI əsr: dayanıqlı inkişafın aqrar-sənaye klaster faktorı. Monoqrafiya. Bakı: Kooperasiya nəşriyyatı, 2015. - 216 s.

15. Məmmədov R.M. Ölkə regionlarında klasterlərin yaradılması və inkişafı məsələləri. İ.ü.f.d. diss-nın Avt-tı. Bakı, 2011, 24 s.

16. Алиев Т.Н. Инновационное развитие промышленности Азербайджана: нефтепереработка, химия и нефтехимия. Москва-Берлин, Palmarium, 2016.232 с.

17. Əliyev Ş.T. Xüsusi iqtisadi zonaların tətbiqi problemləri. Monoqrafiya. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Elmin İnkişafı Fondunun 2011-ci il I "Qrant" müsabiqəsinin əsasında layihəsi hazırlanmışdır). Bakı, 2012, 360 s.

Мусаева С.Ф., диссертант

Анализ и оценка влияния института кластера на процессы экономического развития в современных условиях

Резюме

Цель – заключается в исследовании эффективной формы и методов анализа, а также оценки влияния института кластера на процессы экономического развития в современных условиях.

Методология – состоит из системных и сравнительных методов анализа, из научных взглядов исследователей и учёных на эффективные формы и методы анализа, а также оценка влияния института кластера на процессы экономического развития.

Результат – подготовка соответствующих предложений и рекомендаций по совершенствованию основных механизмов института кластера для повышения его роли в процессах экономического развития.

Ключевые слова: кластеры, инновация, либеральная стратегия, дирижизм.

Musayeva S. F., doctoral student

The analysis and assessment of the impact of institute of a cluster on processes of economic development in modern conditions

Resume

Purpose of the research – is consists of a research of an effective form and methods of the analysis and also assessment of the impact of institute of a cluster on processes of economic development in modern conditions.

Methodology – is consists of system and comparative methods of the analysis, of scientific views of researchers and scientists on effective forms and methods of the analysis and also assessment of the impact of institute of a cluster on processes of economic development.

Findings – preparation of the relevant proposals and recommendations about improvement of the main mechanisms of institute of a cluster for increase in its role in processes of economic development.

Keywords: clusters, innovation, liberal strategy, dirigist strategy

Daxil olub: 14. 03.2018

Rəy verib: AMEA İqtisadiyyat Institutunun "İqtisadi siyasətin nəzəri əsasları və iqtisadi fikir tarixi" şöbəsinin əməkdaşı i.f.d Mustafayev A. M.